

## Spis treści

|                                                                                                                                  |      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| <b>Wprowadzenie</b> .....                                                                                                        | IX   |
| <i>Bogusław Śliwerski</i>                                                                                                        |      |
| <b>Noty o autorach tomu</b> .....                                                                                                | XIII |
| <b>Rozdział 1</b>                                                                                                                |      |
| <b>Pedagogika filozoficzna: relacje między pedagogiką, filozofią i humanistyką a edukacją, kulturą i życiem społecznym</b> ..... | 1    |
| <i>Monika Jaworska-Witkowska</i>                                                                                                 |      |
| <i>Lech Witkowski</i>                                                                                                            |      |
| Wprowadzenie .....                                                                                                               | 1    |
| Filozoficzność jako postawa kulturowa pedagogiki .....                                                                           | 5    |
| Próba określenia sytuacji problemowej .....                                                                                      | 11   |
| O trybach funkcjonowania pedagogiki filozoficznej .....                                                                          | 15   |
| Przypadki kanonów myślenia filozoficznego w pedagogice .....                                                                     | 21   |
| W poszukiwaniu życiodajnej relacji pedagogiki i filozofii .....                                                                  | 27   |
| W poszukiwaniu minimum polityczności filozofii edukacji .....                                                                    | 31   |
| Otwarcie na zmiany dyskursu i profesjonalności w pedagogice .....                                                                | 34   |
| <b>Rozdział 2</b>                                                                                                                |      |
| <b>Pedagogika religii</b> .....                                                                                                  | 45   |
| <i>Bogusław Milerski</i>                                                                                                         |      |
| Wprowadzenie .....                                                                                                               | 45   |
| Geneza pedagogiki religii .....                                                                                                  | 47   |
| Status naukowy pedagogiki religii .....                                                                                          | 50   |
| Metodologia pedagogiki religii .....                                                                                             | 56   |
| Istota kształcenia z perspektywy pedagogiki religii .....                                                                        | 57   |
| Religia w szkole z perspektywy pedagogiki religii .....                                                                          | 58   |
| Wkład pedagogiki religii do teorii kształcenia ogólnego .....                                                                    | 61   |
| Wkład pedagogiki religii do edukacji międzykulturowej .....                                                                      | 65   |

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>rozdział 3</b>                                                   |     |
| <b>Pedagogika kultury</b>                                           | 69  |
| <i>Bogusław Milerski</i>                                            |     |
| Wprowadzenie                                                        | 69  |
| Sposoby rozumienia pedagogiki kultury                               | 70  |
| Powstanie i rozwój pedagogiki kultury                               | 74  |
| Pedagogika kultury jako nauka humanistyczna                         | 77  |
| Pedagogika kultury jako pedagogika filozoficzna: krytyka dogmatyzmu | 84  |
| <b>Rozdział 4</b>                                                   |     |
| <b>Pedagogika socjologiczna</b>                                     | 95  |
| <i>Miroslaw J. Szymański</i>                                        |     |
| Wprowadzenie: socjologia czy pedagogika?                            | 95  |
| Socjologiczne pojmowanie wychowania                                 | 104 |
| Szkoła jako instytucja społeczna                                    | 106 |
| Selekcje społeczne w szkolnictwie                                   | 114 |
| Kulturowe uwarunkowania edukacji                                    | 126 |
| <b>Rozdział 5</b>                                                   |     |
| <b>Pedagogika kultury popularnej</b>                                | 133 |
| <i>Zbyszko Melosik</i>                                              |     |
| Wprowadzenie                                                        | 133 |
| Kultura upozorowania                                                | 135 |
| Inflacja znaczeń                                                    | 136 |
| Kultura klikania (gromadzenia cytatów)                              | 137 |
| Kultura instant                                                     | 138 |
| Kultura globalnego nastolatka                                       | 140 |
| Edukacja w kulturze postmodernistycznej                             | 143 |
| <b>Rozdział 6</b>                                                   |     |
| <b>Pedagogika prenatalna</b>                                        | 149 |
| <i>Dorota Kornas-Biela</i>                                          |     |
| Wprowadzenie                                                        | 149 |
| Przedmiot pedagogiki prenatalnej                                    | 154 |
| Antropologiczne założenia pedagogiki prenatalnej                    | 157 |
| Nowe podejście do dziecka prenatalnego i prokreacji                 | 158 |
| Wychowanie prenatalne                                               | 162 |
| Edukacja prenatalna                                                 | 167 |
| Cele pedagogiki prenatalnej                                         | 169 |
| <b>Rozdział 7</b>                                                   |     |
| <b>Pedagogika rodziny</b>                                           | 175 |
| <i>Jerzy Kułaczkowski</i>                                           |     |
| Wprowadzenie                                                        | 175 |
| Geneza pedagogiki rodziny                                           | 176 |
| Przedmiot i podejście badawcze pedagogiki rodziny                   | 180 |
| Warunki procesu wychowawczego w rodzinie                            | 192 |
| <b>Rozdział 8</b>                                                   |     |
| <b>Pedagogika rodzaju (gender)</b>                                  | 199 |
| <i>Agnieszka Gromkowska-Melosik</i>                                 |     |
| Wprowadzenie: debata między esencjalizmem a konstruktywizmem        | 199 |
| Pryzmaty płciowe                                                    | 202 |
| Wychowanie a tożsamość płciowa. Pat socjalizacyjny?                 | 203 |

## Rozdział 9

### **Teorie wychowania** ..... 209

*Bogusław Śliwerski*

|                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------|-----|
| Wprowadzenie .....                                                 | 209 |
| Etymologia pojęcia „wychowanie” .....                              | 211 |
| „Wychowanie” jako podstawowe pojęcie pedagogiki .....              | 213 |
| Sposoby i definiowania i klasyfikowania pojęcia „wychowanie” ..... | 215 |
| Wychowanie na mapie pedagogicznych teorii .....                    | 223 |
| Współczesne dylematy wyjaśniania istoty wychowania .....           | 227 |
| Granice wychowania .....                                           | 232 |
| Pseudowychowanie .....                                             | 234 |

## Rozdział 10

### **Orientacje dydaktyczne** ..... 239

*Stefan Mieszalski*

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| Wprowadzenie .....                               | 239 |
| Kontrowersje wokół pytania o naturę ludzką ..... | 241 |
| Pytanie pierwotne .....                          | 252 |
| Orientacja behawiorystyczna .....                | 253 |
| Orientacja romantyczno-naturalistyczna .....     | 255 |
| „Trzecia dydaktyka” – poza ramami sporu .....    | 258 |

## Rozdział 11

### **Pedagogika twórczości, czyli edukacja ku twórczości** ..... 263

*Wiesława Limont*

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| Wprowadzenie .....                                   | 263 |
| Edukacja ku twórczości .....                         | 264 |
| Twórczość – pojęcia i kryteria .....                 | 264 |
| Rodzaje twórczości .....                             | 265 |
| Modele rozwojowe twórczości .....                    | 268 |
| Cztery aspekty twórczości .....                      | 272 |
| Wybrane programy rozwijające zdolności twórcze ..... | 278 |

## Rozdział 12

### **Pedagogika wczesnoszkolna** ..... 291

*Ewa Zalewska*

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Wprowadzenie .....                                                                  | 291 |
| Pedagogika wczesnoszkolna w ujęciu historycznym .....                               | 293 |
| Pedagogika wczesnoszkolna na świecie – geneza i rozwój .....                        | 294 |
| Pedagogika wczesnoszkolna w Polsce – między ideologią liberalną a autorytarną ..... | 299 |
| Współczesne tendencje w teorii i praktyce edukacji małego dziecka w Polsce .....    | 306 |

## Rozdział 13

### **Pedagogika inkluzyjna** ..... 321

*Viktor Lechta*

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Wprowadzenie .....                                                            | 321 |
| Postawy społeczeństw wobec dzieci niepełnosprawnych .....                     | 322 |
| Rozwiązania systemowe .....                                                   | 323 |
| Ustalenia terminologiczne .....                                               | 325 |
| Komponenty pedagogiki inkluzyjnej .....                                       | 327 |
| Edukacja inkluzyjna w dokumentach światowych organizacji i stowarzyszeń ..... | 330 |
| Kierunki dalszego rozwoju .....                                               | 331 |

|                                                                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział 14</b>                                                                                                       |     |
| <b>Pedagogika sportu</b>                                                                                                 | 337 |
| <i>Piotr Błajet</i>                                                                                                      |     |
| Wprowadzenie: przedmiot zainteresowań pedagogiki sportu                                                                  | 337 |
| Sport                                                                                                                    | 338 |
| Fenomeny sportu                                                                                                          | 341 |
| Wychowanie w kulturze zaufania (w duchu <i>fair play</i> ) poprzez sport                                                 | 362 |
| <b>Rozdział 15</b>                                                                                                       |     |
| <b>Pedagogika zarządzania</b>                                                                                            | 367 |
| <i>Lechosław Gawrecki</i>                                                                                                |     |
| Wprowadzenie                                                                                                             | 367 |
| Rys historyczny                                                                                                          | 367 |
| Pedagogika zarządzania a inne nauki                                                                                      | 370 |
| Przedmiot pedagogiki zarządzania                                                                                         | 372 |
| Zarządzanie systemem oświaty                                                                                             | 376 |
| Zarządzanie placówką oświatową jako organizacją społeczną                                                                | 379 |
| <b>Rozdział 16</b>                                                                                                       |     |
| <b>Quasi-rynek. Ekonomiczne uzasadnienie konkurowania w edukacji</b>                                                     | 391 |
| <i>Piotr Bielecki</i>                                                                                                    |     |
| Wprowadzenie: rola rynku i państwa w edukacji w świetle historii myśli ekonomicznej oraz współczesnej debaty ekonomistów | 391 |
| Quasi-rynek (pojęcie i właściwości): odpowiedź na zawodność rynku i państwa                                              | 399 |
| Geneza quasi-rynków w sferze usług społecznych i edukacji (przykład krajów rozwiniętych)                                 | 405 |
| Warunki skutecznego funkcjonowania quasi-ryнку                                                                           | 415 |
| Kierunki quasi-rynkowej reformy edukacji obowiązkowej w Wielkiej Brytanii                                                | 423 |
| Kryteria oceny reform quasi-rynkowych                                                                                    | 430 |
| Słabości i bariery quasi-ryнку w oświacie obowiązkowej                                                                   | 432 |
| <b>Rozdział 17</b>                                                                                                       |     |
| <b>Pedagogika alternatywna</b>                                                                                           | 443 |
| <i>Bogusław Śliwerski</i>                                                                                                |     |
| Wprowadzenie                                                                                                             | 443 |
| Istota i cechy edukacji alternatywnej                                                                                    | 444 |
| Dylematy edukacji alternatywnej jako praktyki i teorii                                                                   | 447 |
| Podejścia do edukacji alternatywnej                                                                                      | 449 |
| Dylematy dychotomicznego myślenia o edukacji alternatywnej                                                               | 450 |
| Ruch szkolnictwa alternatywnego                                                                                          | 456 |
| Wzorce szkół alternatywnych w świecie                                                                                    | 457 |
| Funkcje szkół alternatywnych                                                                                             | 460 |
| Powody zaistnienia edukacji alternatywnej                                                                                | 460 |
| Postawy wobec twórców edukacji alternatywnej i jej założeń                                                               | 461 |
| O innym podejściu do edukacji alternatywnej                                                                              | 462 |
| <b>Bibliografia</b>                                                                                                      | 469 |
| <b>Indeks osobowy</b>                                                                                                    | 501 |
| <b>Indeks rzeczowy</b>                                                                                                   | 509 |